

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

25 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 25 lipca 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej pozwanego (powoda wzajemnego)
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z 27 grudnia 2018 r., I AGa 174/18,
w sprawie z powództwa M. spółki jawnej w P.
przeciwko W.M.
o zaniechanie czynów nieuczciwej konkurencji i zapłatę
oraz z powództwa wzajemnego W.M.
przeciwko M. spółce jawnej w P.
o ochronę praw autorskich,

1) oddala skargę kasacyjną;

**2) zasądza od pozwanego (powoda wzajemnego) na rzecz
powódki (pozwanej wzajemnej) kwotę 2.700 (dwa tysiące
siedemset) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za
opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za okres po
upływie tygodnia od doręczenia pozwanemu (powodowi**

wzajemnemu) odpisu niniejszego orzeczenia, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

A.W.

Marta Romańska

Dariusz Zawistowski

Karol Weitz

UZASADNIENIE

Powódka M. spółka jawna w P. wniosła o: (I) zobowiązanie W.M. do zaniechania czynów nieuczciwej konkurencji w postaci: (1) zbywania, wprowadzania do obrotu w jakikolwiek inny sposób oraz reklamy mebli naśladujących meble oferowane przez powódkę, a w szczególności nazwane przez nią: [...], (2) stosowania nazw mebli zbliżonych do nazw używanych przez powódkę, w szczególności poprzedzonych lub zakończonych literą „[...]” lub takich, w których nazwy wymienione w pkt 1 występują samodzielnie lub w połączeniu z innymi słowami, znakami lub elementami graficznymi, (3) drukowania i rozpowszechniania w jakikolwiek sposób katalogów oraz wszelkich innych materiałów mających na celu promowanie mebli naśladujących meble produkowane przez powódkę, w szczególności oznaczonych nazwami wymienionymi w pkt 1, (4) namawiania pracowników powódki do niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków pracowniczych, w szczególności przechodzenia na zwolnienia lekarskie w celu wykonywania czynności na rzecz pozwanego; (II) nakazanie pozwanemu złożenia oświadczenia o następującej treści: „W.M. prowadzący działalność pod firmą P. informuje wszystkich swoich kontrahentów i klientów, że dopuścił się niedozwolonych działań w postaci naśladowania mebli produkowanych przez M. Spółka Jawna z siedzibą w N. i za takie zachowanie przeprasza M. Spółka Jawna oraz wszystkich swoich klientów i kontrahentów”, w następujący sposób: (1) przez wysłanie tego oświadczenia pocztą tradycyjną do wszystkich osób i podmiotów, do których kierował materiały promujące meble naśladujące wzory użytkowe powódki, w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku, (2) przez trzykrotną publikację tego oświadczenia w tygodniowych odstępach czasu techniką czarnobiałą w Gazecie [...] w formacie 1/2 strony redakcyjnej oraz w gazecie branżowej pt. „P.” w formacie 1 strony na stronie pierwszej, w terminie 1 miesiąca od uprawomocnienia się wyroku,

(3) przez umieszczenie tego oświadczenia na głównej zakładce jego strony internetowej w formie 1/4 wielkości strony i utrzymywanie go przez okres 90 kolejnych dni, w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku; (III) nakazanie pozwanemu zniszczenia wszystkich mebli naśladujących modele mebli produkowane przez powódkę w szczególności oznaczone nazwami wymienionymi w pkt 1, będących w posiadaniu pozwanego w dniu uprawomocnienia się wyroku, a także wszelkich katalogów, cenników i innych materiałów zawierających zdjęcia mebli naśladujących produkty powódki oraz nazwy naśladujące nazwy stosowane przez powódkę; (IV) zasądzenie od pozwanego kwoty 12.000 zł z ustawowymi odsetkami od 6 maja 2015 r.

Pozwany W.M. wniósł o oddalenie powództwa i wystąpił z powództwem wzajemnym o zasądzenie na jego rzecz od M. spółka jawna w P. kwoty 12.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa wzajemnego, jako odszkodowania za naruszenie jego majątkowych praw autorskich do modeli mebli.

Wyrokiem częściowym Sąd Okręgowy oddalił powództwo główne dotyczące roszczenia opartego o twierdzenie, że pozwany namawiał pracowników powódki do zaniechania wykonywania obowiązków pracowniczych (pkt I pkt 4 żądania pozwu głównego). Wyrokiem z 12 grudnia 2014 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku oddalił apelację powódki od tego wyroku.

Wyrokiem końcowym z 20 października 2015 r. Sąd Okręgowy zobowiązał pozwanego (powoda wzajemnego) do zaniechania czynów nieuczciwej konkurencji w postaci stosowania nazw mebli zbliżonych do nazw używanych przez powódkę, w szczególności poprzedzonych lub zakończonych literą [...] lub takich, w których słowa: [...] występują samodzielnie lub w połączeniu z innymi słowami, znakami lub elementami graficznymi; oddalił powództwo w pozostałej części; oddalił powództwo wzajemne.

Na skutek apelacji obu stron wyrokiem z 24 maja 2016 r. Sąd Apelacyjny uchylił wyrok Sądu Okręgowego z 20 października 2015 r. w całości i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenie Sądu Okręgowego, że strony współpracowały w spółce jawnej, po czym pozwany rozpoczął samodzielną działalność. O wydaniu wyroku

kasacyjnego zadecydowało stanowisko, że Sąd Okręgowy nie poczynił jakichkolwiek dalszych ustaleń umożliwiających ocenę zasadności powództwa głównego i wzajemnego.

Wyrokiem z 2 sierpnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zakazał pozwanemu (powodowi wzajemnemu) czynów nieuczciwej konkurencji tj.: (a) zbywania, wprowadzania do obrotu w jakikolwiek inny sposób oraz reklamy mebli naśladujących meble oferowane przez powódkę, a w szczególności oznaczone przez nią nazwami [...], (b) stosowania nazw mebli zbliżonych do nazw używanych przez powódkę, w szczególności poprzedzonych lub zakończonych literą [...] lub takich, w których słowa [...] występują samodzielnie lub w połączeniu z innymi słowami, znakami lub elementami graficznymi, (c) drukowania i rozpowszechniania w jakikolwiek sposób katalogów oraz wszelkich innych materiałów mających na celu promowanie mebli naśladujących meble produkowane przez powódkę, w szczególności oznaczonych nazwami [...], a także nakazał pozwanemu (powodowi wzajemnemu) złożenie oświadczenia o treści: „W.M. prowadzący działalność pod firmą P. informuje wszystkich swoich kontrahentów i klientów, że dopuścił się niedozwolonych działań w postaci naśladowania mebli produkowanych przez M. Spółka Jawna z siedzibą w N. i za takie zachowanie przeprasza M. Spółka Jawna oraz wszystkich swoich klientów i kontrahentów” w następujący sposób: (a) przez wysłanie tego oświadczenia pocztą tradycyjną do wszystkich osób i podmiotów, do których kierował materiały promujące meble naśladujące wzory użytkowe powódki w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku, (b) przez jednokrotną publikację w tygodniowych odstępach czasu techniką czarno-białą w Gazecie [...] w formacie 1/4 strony redakcyjnej oraz w gazecie branżowej pt.: „P.” w formacie 1 strony na stronie pierwszej, w terminie 1 miesiąca od uprawomocnienia się wyroku, (c) przez umieszczenie na głównej zakładce jego strony internetowej w formacie 1/2 wielkości strony i utrzymywanie tego oświadczenia przez okres 90 kolejnych dni, w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku; oddalił powództwo o zniszczenie mebli pozwanego (powoda wzajemnego) naśladujących meble powódki (pозwanej wzajemnie), oddalił powództwo o nakazanie opublikowania więcej niż jeden raz przytoczonego oświadczenia; oddalił powództwo wzajemne.

Sąd Okręgowy ustalił, że z badanych 21 zastawów mebli produkowanych

przez pozwanego (powoda wzajemnego), których wykaz był bezsporny, niebezpieczeństwa wprowadzenia klientów w błąd odnośnie do tożsamości producenta nie wywołuje tylko mebel [...], a pozostałe nie zostały zindywidualizowane na tyle, żeby nie mogły być przedmiotem walki konkurencyjnej. Produkty pozwanego (powoda wzajemnego) z wyjątkiem mebla [...], są naśladownicze wobec produktów powoda (pozwanego wzajemnie). Żądania zgłoszone w powództwie głównym wywodzone z art. 3 ust. 1 i art. 13 ust. 1 i art. 10 ust. ustawy z 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2022 r., poz. 1233, dalej - u.z.n.k.) są zatem zasadne.

Roszczenia zgłoszone w powództwie głównym i wzajemnym dotyczą wzorów mebli, które powstały w czasie, gdy pozwany (powód wzajemny) z D.P. byli jedynymi współnikami powodowej spółki jawnej. W tym okresie w spółce przyjęty był taki podział obowiązków, że D.P. zajmował się głównie szeroko rozumianą biurowością i administracją, a pozwany (powód wzajemny) kwestiami technicznymi produkcji oraz wprowadzeniem na rynek nowych modeli mebli. Proces wdrażania do produkcji nowych modeli mebli przebiegał w ten sposób, że zatrudnieni w spółce na etacie handlowców W.C. i Z.M. mający bezpośredni kontakt z odbiorcami mebli, informowali współników o aktualnych tendencjach w branży meblowej. Handlowcy byli najbardziej zorientowani w potrzebach rynku. Z kontaktów z odbiorcami mebli przywozili do spółki katalogi mebli innych firm zawierające wzory mebli, na które istniało na rynku największe zapotrzebowanie. W każdy poniedziałek w spółce odbywały się robocze spotkania, w których brał udział między innymi pozwany (powód wzajemny), incydentalnie D.P., Z.M. i W.C.. Na tych spotkaniach handlowcy prezentowali swoją wiedzę na temat zapotrzebowania rynku na nowe modele mebli. Tam też wspólnie wypracowywano nowe koncepcje wzorów mebli, będące w rzeczywistości przeróbką mebli istniejących i produkowanych już przez spółkę lub innych wytwórców. Decydujący głos pozwanego (powoda wzajemnego) w tym procesie wdrażania nowych wzorów mebli wynikał z tego, że on podejmował ostateczną decyzję o wprowadzeniu lub nie do produkcji konkretnego modelu mebla.

Autor, a szczególnie autor, który uważa się za wyłącznego twórcę utworu, musi go stworzyć samodzielnie, choć spełnienie tego wymagania w warunkach przemysłowych może być trudne. Według ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie

autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2022 r., poz. 2509, dalej – p.a.p.p.) utwór plastyczny (przestrzenny) (art. 1 ust. 2 pkt 2), jakim jest model mebla ma mieć indywidualny charakter (art. 1 ust. 1). Autor także takiego utworu musi go stworzyć (zrobić), lecz w warunkach przemysłowych niekoniecznie własnoręcznie. Dla większości utworów powstaje ich utrwalenie mechaniczne, tzw. corpus mechanicum, a dla wytwarzanych następnie przemysłowo za corpus mechanicum służą rysunki artystyczne lub techniczne, modele w pomniejszeniu lub w skali 1:1. Mebel tapicerowany jest niewątpliwie utworem przestrzennym o zindywidualizowanych cechach zewnętrznych, gdy chodzi o powierzchnię (miętkość, wzór, poszycie, połysk, uczucia dotykowe itp.). Takie utwory podlegają ochronie przemysłowej, jak i prawnu-autorskiej.

Proces tworzenia modeli mebli u powoda (pozwanego wzajemnie) opisany przez modelarza szkieletu mebli tapicerowanych – A.I. i szwaczkę pokrycia zewnętrznego (tapicerki) – P.S. przypomina bardziej proces produkcyjny niż twórczy w rozumieniu prawa autorskiego. Opracowywane meble nie były od początku dziełem pracowników spółki, gdyż tworzyli oni wzory mebli sugerując się meblami innych producentów, albo wręcz je kopiując. Pozwany (powód wzajemny) kierował modelarnią, ale jego autorstwo wzorów jest wątpliwe. Nie tworzył on rysunków mebli w żadnej postaci, czy to metodą klasyczną czy komputerową ani modeli w skali pomniejszonej. W modelarni spółki powstawał model w skali 1:1. Nie był to pierwszy wyrób przemysłowy, gdyż dopuszczano się w nim uproszczeń. Modelarz A.I. dostawał wytyczne po spotkaniach poniedziałkowych jak mebel miał wyglądać. Rozpoczął od konstrukcji szkieletu, bez poprzedzenia tej fazy przygotowaniem rysunków. Szkielet stworzony przez modelarza podlegał akceptacji przez pozwanego (powoda wzajemnego). Później nakładano na mebel poszycie białe (gąbki). Pracownica zakładała to poszycie, a pozwany (powód wzajemny) je akceptował i markerem zaznaczał linie tapicerowania. Szwaczka P.S. najpierw z flizeliny robiła szablon pokrowca dla poszczególnych elementów, tj. korpusu, oparcia, siedziska bocznych. Wykonując te czynności nie wiedziała do końca, jak mebel będzie wyglądać.

Model mebla powstający w opisany sposób nie jest efektem twórczej pracy pozwanego (powoda wzajemnego) o indywidualnym charakterze. Kształt większości

modeli mebli narzucony modelarni był podyktowany potrzebami rynku, zbadanymi i zrelacjonowanymi na zamówienia wewnętrzne ośrodka decyzyjnego spółki (wspólników i handlowców). Wzorcem dla modeli były katalogi lub gotowe meble innych producentów. Z materiału dowodowego nie wynika, ile modeli mebli w spółce stworzono od podstaw, bez sięgania po obce wzorce i modele. Rola pozwanego (powoda wzajemnego) sprowadzała się do kierowania zespołem modelarskim, którego członkowie mieli dużą swobodę twórczą.

W warunkach przemysłowych, autor nie musi samodzielnie wykonywać wyrobu (dzieła), mogą to robić pracownicy, lecz aby określonej osobie można było przypisać autorstwo wyrobu, to musi ona w całości zindywidualizowane dzieło stworzyć samodzielnie, za pomocą jakichkolwiek sposobów (rysunki, modele, animacje komputerowe itp.), tak aby pracownicy wykonujący utwór byli tymi zindywidualizowanymi cechami dzieła całkowicie związani. Sugestie pozwanego (powoda wzajemnego) odnośnie do oczekiwań stawianych przyszłemu utworowi to za mało, by przypisać mu autorstwo modeli mebli. Rezultaty pracy członków zespołu pozwany (powód wzajemny) akceptował, bądź nakazywał zmieniać. Jak w każdej pracy zespołowej, wkład twórczy członków zespołu modelarni w powstanie modelu mebla był złożony. Pozwany (powód wzajemny) miał wpływ na wybór materiału pokryciowego decydującego o wrażeniach dotykowych i estetycznych, a poza tym pozostawiał pracownikom modelarni, którymi kierował bardzo duży margines swobody twórczej. Szczególną rolę miała do spełnienia szwaczka. W meblu tapicerowanym poszycie ma bowiem największy walor handlowy, a jednocześnie wyraz twórczy, decyduje o formie plastycznej utworu. Budowa ukrytego szkieletu jest prawie bez znaczenia dla praw autorskich do wzoru mebla tapicerowanego, a ich kształty zewnętrzne są zbliżone, bo z natury rzeczy meble muszą być ergonomiczne i przystosowane do sylwetki człowieka. Udzielane szwaczce przez pozwanego (powoda wzajemnego) wskazówki co do tego, jak ma wyglądać tapicerka mebla były tak nieostre, że ona nie wiedziała dokładnie co robić i w istocie po zakończeniu jej pracy oceniano efekt końcowy. To ona indywidualizowała zewnętrznie cechy mebla, a wskazówki pozwanego (powoda wzajemnego) nie rozstrzygały o kształcie modelu, a miały jedynie znikomą na niego wpływ.

Gdyby rozpatrywać powstały model mebla jako utwór (będący najczęściej przeróbką modelu mebla innej firmy), to pozwany (powód wzajemny) jest współautorem takiego utworu w ułamkowej części, której w niniejszym postępowaniu ustalić nie można z braku na tę okoliczność stosownych dowodów. Wkład twórczy pracowników modelarni w powstanie modeli był wyższy niż wkład pozwanego (powoda wzajemnego). Do majątkowych praw autorskich pracowników modelarni do mebli ma zastosowanie art. 12 p.a.p.p. Pozwany (powód wzajemny) nie tworzył rysunków lub planów, a jedynie udzielał pracownikom wskazówek. Większość czynności prowadzących do powstania modeli mebli pozwany (powód wzajemny) powierzał pracownikom do indywidualnej pracy, a później jedynie oceniał, czy efekty ich pracy spełniają jego oczekiwania. Zatwierdzanie efektów pracy twórczej pracowników w konsekwencji wykonywania przez pozwanego (powoda wzajemnego) funkcji kierowniczych w spółce nie było pracą twórczą. Z tej przyczyny roszczenia majątkowe powoda wzajemnego (pozwanego) zostały uznane za bezzasadne.

Wyrokiem z 27 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku zmienił zaskarżony apelacją pozwanego wyrok Sądu Okręgowego, o tyle że w pkt 1 a, b, c wyeliminował użyty w sentencji zwrot: „w szczególności”, w pkt 1.2 nadał oświadczeniu pozwanego brzmienie: „W.M., prowadzący działalność pod firmą P. oświadcza, że wprowadzając do obrotu meble oznaczone nazwami - [...] - dopuścił się niedozwolonych działań w postaci naśladowania mebli produkowanych przez M. Spółka Jawna w P. i za takie swoje zachowanie przeprasza M. Spółkę Jawną”, uchylił rozstrzygnięcie w pkt 2a i oddalił powództwo w tym zakresie; oddalił apelację pozwanego (powoda wzajemnego) w pozostałej części.

Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenia faktyczne i ocenę prawną sprawy przedstawioną przez Sąd Okręgowy, a w szczególności zakwalifikowanie działania pozwanego (powoda wzajemnego) jako wyczerpującego dyspozycje art. 10 i 13 ust. 1 oraz art. 3 ust. 1 u.z.n.k. Pozwany (powód wzajemny) po zakończeniu współpracy z powódką (pozwaną wzajemnie) naśladował produkowane przez nią meble, choć nie przysługiwały mu do nich prawa autorskie. W chwili wniesienia pozwu produkował meble identyczne z meblami wprowadzonymi

uprzednio do obrotu przez powódkę (pozwaną wzajemnie). To, że obecnie pozwany (powód wzajemny) w ogóle nie produkuje mebli podobnych do opisanych w pozwie nie mogło prowadzić do oddalenia powództwa, uprzednio zakazano mu bowiem takiej działalności zarządzeniem tymczasowym z 22 kwietnia 2013 r. Wykonywanie przez pozwanego (powoda wzajemnego) postanowienia o zabezpieczeniu powództwa nie może prowadzić do następczego unicestwienia roszczenia powódki (pozwanej wzajemnie).

Zgodnie z prezentowanym w doktrynie i judykaturze poglądem, naśladownictwo, którego dotyczy art. 13 u.z.n.k., nawet pomimo braku lub utraty przez dany produkt cech indywidualizujących, może być zakwalifikowane jako delikt nieuczciwej konkurencji na podstawie klauzuli dobrych obyczajów (art. 3 ust. 1 u.z.n.k.), po wykazaniu istotnych z punktu widzenia prawa konkurencji okoliczności przesądzających o naganności postępowania konkurenta w stopniu uzasadniającym zastosowanie powołanej klauzuli dobrych obyczajów. Sprzeczne z dobrymi obyczajami jest działanie o charakterze pasożytniczym, polegające na tym, że uczestnik tego samego rynku korzysta z gotowego efektu pracy swego konkurenta handlowego. Nieuczciwość popełnionego czynu nieuczciwej konkurencji nie polega wówczas na niebezpieczeństwie wprowadzenia w błąd, lecz na samym fakcie wykorzystania cudzej renomy, a więc na opieraniu pozycji rynkowej własnych produktów na zdobytej już przez inną firmę pozycji na rynku. Pasożytnictwo rynkowe polega na tym, że uczestnik tego samego rynku korzysta z gotowego efektu pracy swojego konkurenta handlowego. Zgodne z dobrym obyczajem w rozumieniu art. 3 ust. 1 u.z.n.k. jest niepodszywanie się pod firmę konkurencyjnego przedsiębiorstwa, a także niewykorzystywanie cudzych osiągnięć w promowaniu nowego produktu dla zaistnienia w świadomości konsumentów ze swoim, rodzajowo tożsamym, wyrobem bez ponoszenia w tym celu własnych wysiłków i nakładów finansowych. W okolicznościach niniejszej sprawy pozwany (powód wzajemny) niewątpliwie – wprowadzając do obrotu meble identyczne do wyprodukowanych uprzednio przez powódkę (pozwaną wzajemnie) i mając tego świadomość, gdyż był jej współnikiem oraz nadając im nazwy niemal identyczne do nazw funkcjonujących już na rynku – wykazał się rażąco złą wolą. Jego zachowanie było sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Meble jako dzieło mogą być uznane za przedmiot prawa autorskiego (utwór), jeżeli odznaczają się wyrazistym i indywidualnym charakterem na tle innych mebli dostępnych na rynku. Jak wynikało z opinii biegłego, sporne meble miały takie cechy, jak np. kształt narożników, funkcyjność okuć wewnętrznych, czy też dodatkowe elementy funkcyjne w postaci podłokietników i zagłówków. Świadczy to o ich wyrazistym, swoistym i niepowtarzalnym charakterze, odmiennym od innych mebli oferowanych na rynku. Już sam fakt, że biegły podjął się oceny ich podobieństwa, akcentując posiadane przez nie specyficzne cechy, pozwala uznać, że stanowią one utwór w rozumieniu art. 1 ust. 1 p.a.p.p. Sąd Apelacyjny zauważył, że pozwany z jednej strony kwestionował ustalenia Sądu Okręgowego dotyczące indywidualnego charakteru wyrobów powódki (pozwanej wzajemnie), a z drugiej strony twierdził, że jest ich twórcą, a zatem są one jego dziełem, do którego przysługują mu autorskie prawa majątkowe.

Pozwany (powód wzajemny) nie wykazał, aby przysługiwały mu prawa autorskie do spornych mebli w całości lub w jakiejś możliwej do ustalenia części. Meble produkowane przez powódkę (pozwana wzajemnie) nie były przejawem twórczej pracy o indywidualnym charakterze pozwanego (powoda wzajemnego), lecz efektem pracy zespołowej. Co prawda część świadków (osoby zatrudnione obecnie u pozwanego) eksponowała szczególną rolę pozwanego (powoda wzajemnego) w powstawaniu modeli mebli, lecz inni świadkowie, także niezwiązani z żadną ze stron, taką rolę deprecjonowali. Sąd Apelacyjny zauważył, że ustawa nie reguluje problemu praw współnika do utworu produkowanego przez spółkę, przez co możliwy do obrony jest pogląd, że stworzenie utworu przez współnika takiej spółki, niezwiązanego ze spółką umową o pracę obejmującą obowiązek podejmowania działalności twórczej, nie uzasadnia prawa spółki do utworu. Skoro zatem pozwany nie był pracownikiem powódki, to w sprawie mogłaby znaleźć zastosowanie zasada ogólna, zgodnie z którą prawo autorskie przysługuje twórcy (art. 8 ust. 1 p.a.p.p.). Obowiązkiem twórcy jest jednak ujawnienie swego autorstwa dzieła (art. 8 ust. 2 p.a.p.p.), a do czasu aż to nastąpi w wykonywaniu prawa autorskiego zastępuje go producent (art. 8 ust. 3 p.a.p.p.). Pozwany (powód wzajemny) nie zmanifestował ani swojego autorstwa modeli mebli, ani tego, że jemu miałyby przysługiwać autorskie prawa majątkowe do nich. Uczestniczył w powstawaniu

modeli mebli na rzecz spółki i w ramach działalności (art. 3 k.s.h.), z której wspólnicy rozliczyli się z nim umownie, gdy ze spółki wystąpił. Gdyby pozwanemu (powodowi wzajemnemu) przysługiwały autorskie prawa majątkowe do modeli mebli produkowanych przez spółkę, również one byłyby przedmiotem rozliczeń.

Sąd Apelacyjny za zasadne uznał zakazanie pozwanemu (powodowi wzajemnemu) zarówno produkowania mebli podobnych do produkowanych przez powódkę (pозwaną wzajemnie), jak i ich nazywanie w podobny sposób. Korekty brzmienia zaskarżonego wyroku przez wyeliminowanie w pkt 1 a, b, c sentencji zwrotu „w szczególności” dokonał jedynie w celu zapewnienia jego wykonalności. Sąd Apelacyjny zmodyfikował również treść oświadczenia, które złożyć ma pozwany (powód wzajemny) w ten sposób, by nawiązywało ono do konkretnego czynu i czyn ten precyzowało. Z uwagi zaś na to, że niemożliwie jest zidentyfikowanie wszystkich osób i podmiotów, do których pozwany (powód wzajemny) kierował materiały promujące meble, Sąd Apelacyjny uchylił pkt 2a wyroku Sądu Okręgowego, odnoszący się do sposobu publikacji oświadczenia.

Pozwany (powód wzajemny) zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego z 27 grudnia 2018 r. skargą kasacyjną w części, tj. co do rozstrzygnięcia w pkt I ppkt 1 i 2 i w pkt II oraz zarzucił, że orzeczenie to zostało wydane z naruszeniem prawa procesowego (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), tj.: - art. 278 § 1 k.p.c. przez nieuwzględnienie wniosku pozwanego (powoda wzajemnego) o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność, kto jest autorem spornych modeli mebli; - art. 316 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że oceniając stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy należy brać pod uwagę skutki udzielenia zabezpieczenia; - art. 233 § 1 k.p.c. przez błędne ustalenia odnośnie do tego, czy sporne modele mebli były utożsamiane przez konsumentów z powódką (pозwaną wzajemnie) i pominięcie, że zmieniła ona nazwę mebli, a także że pozwany (powód wzajemny) ponosił bardzo duże nakłady na wypromowanie swojej nowej marki i wyraźne odróżnienie się od powódki (pозwanej wzajemnie) oraz w sposób istotny był zaangażowany w powstawanie produktów powódki (pозwanej wzajemnie).

Pozwany (powód wzajemny) zarzucił także, że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z naruszeniem prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.),

tj. art. 13 ust. 1 u.z.n.k. przez przyjęcie, że dla zarzucenia „niewolniczego naśladownictwa” produktu nie jest konieczne ustalenie, że produkt ten jest identyfikowany z podmiotem, który go wprowadza na rynek; - art. 8 ust. 1 oraz art. 9 ust. 1 w zw. z art. 1 p.a.p.p. przez przyjęcie, że pozwany (powód wzajemny) nie jest autorem bądź współautorem wzorów spornych mebli, skoro są one utworami chronionymi prawem autorskim; - art. 8 ust. 2 p.a.p.p. przez niewłaściwe określenie, jakie sposoby zmanifestowania autorstwa wskazują na to, że skutecznie podano je do publicznej wiadomości; - art. 1 w zw. z art. 8 i art. 9 p.a.p.p. w zw. z art. 3 k.s.h. przez nieuprawnione przyjęcie, że jeśli wspólnik spółki jawnej jest autorem utworu, który następnie ta spółka wykorzystuje, to prawa autorskie do niego przysługują w związku z tym spółce; - art. 41 ust. 1, 2 i 4 p.a.p.p. w zw. z art. 65 k.s.h. przez przyjęcie, że umowa dotycząca rozliczenia wspólnika występującego ze spółki jawnej obejmuje również rozliczenie dotyczące przeniesienia praw autorskich, nawet gdy żadne postanowienie umowne nie odnosi się do praw autorskich, a art. 41 ust. 2 p.a.p.p. nakazuje wyraźne określenie, jakich pól eksploatacji powinna dotyczyć umowa o zbyciu praw autorskich; - art. 65 k.c. przez błędną wykładnię oświadczeń woli w umowie dotyczącej rozliczenia pozwanego (powoda wzajemnego) z powódką (pозwaną wzajemnie) co do przeniesienia majątkowych praw autorskich pozwanego.

Pozwany (powód wzajemny) wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tej części Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Powódka (pозwana wzajemnie) wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 278 § 1 k.p.c., w którym ustawodawca określił przesłanki dopuszczenia przez sąd dowodu z opinii biegłego, wynika, że ten środek dowodowy ma być wykorzystywany w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych. W niniejszej sprawie dowód taki został przeprowadzony i na jego podstawie Sady *meriti* ustaliły, że w czasie poprzedzającym wszczęcie postępowania pozwany (powód wzajemny) produkował meble identyczne lub bardzo podobne do mebli produkowanych przez powódkę (pозwaną wzajemnie), a do tego nazywał je tak samo lub bardzo podobnie jak powódka (pозwana wzajemnie). Zadaniem

postawionym przed biegłym była zatem ocena podobieństwa produktów wprowadzonych na rynek przez obie strony postępowania. Skorzystanie przy ocenie podobieństwa produktów ze specjalistycznej wiedzy biegłego zamiast bazowania wyłącznie na zdjęciach i opisie produktów w katalogach opracowanych przez strony było o tyle zasadne, że – jak zauważył Sąd Okręgowy – meble służące zaspokojeniu tych samych potrzeb muszą mieć pewne właściwości wspólne, wymuszone przeznaczeniem, funkcjonalnością, ergonomią. Zainteresowany zakupem klient uwzględnia przy dokonywaniu wyboru mebla funkcjonalność, o której informacje przekazuje mu sprzedawca, lecz niemniejsze znaczenie ma dla niego kolorystyka, kształt i estetyka wykonania mebla. Meble nie są artykułami kupowanymi przez te same osoby często; przeciwnie – kupuje się je z reguły z zamysłem użytkowania przez lata. Oznacza to z jednej strony, że konkretna osoba dokonuje zakupu po dłuższym czasie do namysłu i po staranniejszym rozeznaniu ofert, a z drugiej strony mniejsze jest prawdopodobieństwo, że po zakupie wróci ona w nieodległej perspektywie po mebel spełniający tę samą funkcję, pochodzący od tego samego lub innego producenta. Meble sprzedawane są przy tym zwykle nie bezpośrednio przez ich producentów, lecz za pośrednictwem sieci handlowych, a w ich ofercie towar dostarczany przez różnych producentów nie powinien być identyczny z uwagi na naśladownictwo produktów, gdyż jeśli tak jest, to powstaje niebezpieczeństwo wprowadzenia klientów w błąd odnośnie do tożsamości producenta albo do przejęcia części rynku na skutek wprowadzenia na niego bez żadnego własnego wysiłku kopii produktu wypracowanego przez konkurencję.

Z ustaleń Sądów *meriti* wynika, że w czasie, gdy powódka (pozwana wzajemnie) zgłosiła roszczenia, budowa, wygląd i oznaczenie mebli produkowanych przez pozwanego (powoda wzajemnego) były identyczne lub tak podobne do produktów powódki (pozwanej wzajemnie), że ich wprowadzenie na ten sam rynek przez pozwanego (powoda wzajemnego) łączyło się z niebezpieczeństwem wprowadzenia klientów w błąd odnośnie do tożsamości producenta. Tymi ustaleniami faktycznymi Sąd Najwyższy pozostaje związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a niedopuszczalny w świetle art. 398³ § 3 k.p.c. zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez błędne ustalenia faktyczne, nie podlega rozważeniu.

Sąd Apelacyjny dostrzegł powyższe zależności odnośnie do dzieł, jakimi są meble o określonej funkcjonalności. Wzory mebli wdrożonych do produkcji przez powódkę (pozwaną wzajemnie) w czasie, gdy pozwany jako wspólnik nadzorował pracę modelarni bazowały na meblach innych producentów, a nadawano im cechy odróżniające i indywidualne po analizie informacji o potrzebach i preferencjach klientów. Wzory mebli stworzone na rzecz powodowej spółki, wykorzystywane przez nią w procesie produkcji i wprowadzane na rynek, były przez pozwanego (powoda wzajemnego) po wystąpieniu ze spółki kopiowane i używane w jego własnej produkcji. Sąd Apelacyjny tego rodzaju czynu pozwanego (powoda wzajemnego) zakwalifikował jako działanie o charakterze pasożytniczym, polegające na tym, że uczestnik tego samego rynku korzysta z gotowego efektu pracy swego konkurenta handlowego. Oceniał je jako sprzeczne z dobrymi obyczajami i z tego powodu podlegające kwalifikacji jako delikt nieuczciwej konkurencji (art. 3 ust. 1 u.z.n.k.). Sąd Apelacyjny wyjaśnił przy tym, że nieuczciwość popełnionego czynu nieuczciwej konkurencji nie polega wówczas na niebezpieczeństwie wprowadzenia w błąd co do pochodzenia, lecz na samym fakcie wykorzystania cudzej renomy, a więc na opieraniu pozycji rynkowej własnych produktów na zdobytej już przez inną firmę pozycji na rynku. Ta ocena w okolicznościach sprawy nie budzi wątpliwości i nie wymaga nawiązania do art. 13 ust. 1 u.z.n.k., a zatem także ustalenia, że produkt wprowadzany na rynek przez osobę, której zarzuca się naśladownictwo był identyfikowany z podmiotem, który go wcześniej wprowadzał na rynek, zwłaszcza że wyczerpujące i wyraźne oznaczenie producenta na opakowaniu towaru oraz trwałe umieszczenie znaku towarowego bezpośrednio na produkcie wprowadzanym do obrotu wyłącza możliwość wywołania błędu zarówno co do tożsamości producenta, jak i produktu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 11 lipca 2002 r., I CKN 1319/00). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyrokach z 2 stycznia 2007 r., V CSK 311/06, BSN 2007, nr 5, s. 11 i z nieuczciwe w rozumieniu ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji jest każde zachowanie się przedsiębiorcy, w tym stypizowane w art. 13, które narusza m.in. dobre obyczaje i każde takie zachowanie, jeśli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy, podlega ochronie (art. 3 ust. 1 u.z.n.k.). Wymaga to jedynie wskazania, jaki dobry obyczaj, inny niż wymieniony w konkretnym przepisie rozdziału drugiego, doznał naruszenia,

oraz udowodnienia, że nieprzestrzeganie tego obyczaju zagroziło lub naruszyło interes konkurenta. Sąd Apelacyjny określił ten naruszony przez pozwanego (powoda wzajemnego) obyczaj, a mianowicie stwierdził, że jest nim powstrzymanie się od wprowadzania na pewien rynek przez współnika, który odszedł ze spółki po rozeznaniu techniki i zasad prowadzonej przez nią produkcji, towaru identycznego z dostępnym już na tym rynku, gdyż model opracowała spółka i ona też poniosła związane z tym koszty.

Zasadność obrony pozwanego przed żądaniem zgłoszonym w powództwie głównym i zasadność roszczeń dochodzonych przez niego jako powoda wzajemnego wymagała zweryfikowania stawianej przez niego tezy, że jest autorem modelu mebli produkowanego przez powódkę (pозwaną wzajemnie), a zatem – jako twórca – może ten model produkować w swoim przedsiębiorstwie po rezygnacji z udziału w powodowej spółce. Wnioski co do tej okoliczności Sąd Okręgowy wyprowadził z zeznań osób zaangażowanych w proces produkcyjny u powódki (pозwanej wzajemnie), gdyż to one miały wiedzę na temat czynności poprzedzających przygotowanie do produkcji każdego kolejnego modelu mebli oraz na temat udziału poszczególnych osób w tych czynnościach. Dla rozeznania komu można przypisać autorstwo modelu mebla istotna była wiedza przekazana przez osoby uczestniczące w procesie jego powstawania, nie zaś wiedza specjalistyczna, którą można pozyskać od biegłego. Nie zmienia tej oceny nawet deklaracja biegłego, że jest w stanie ustalić, kto jest twórcą wzorów spornych modeli mebli, gdyż nie jest zadaniem biegłego powołanego w sprawie pozyskiwanie wiedzy o faktach istotnych z punktu widzenia podstawy prawnej rozstrzygnięcia, lecz jedynie objaśnienie związków przyczynowych między faktami, gdyby ich stwierdzenie wymagało wiedzy specjalistycznej. Nieuwzględnienie wniosku pozwanego (powoda wzajemnego) o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność, kto jest autorem spornych modeli mebli nie było zatem równoznaczne z naruszeniem art. 278 § 1 k.p.c.

W art. 316 § 1 k.p.c. ustawodawca dał wyraz zasadzie aktualności rozstrzygnięcia, z której wynika, że ma ono odpowiadać stanowi rzeczy istniejącemu w chwili zamknięcia rozprawy. W niniejszej sprawie ten stan rzeczy był jednak ukształtowany przez wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu udzielonego powódce (pозwanej wzajemnie) na długo przed zakończeniem postępowania.

Zabezpieczenie roszczenia stanowi formę ochrony tymczasowej co do zasady na czas do uprawomocnienia się orzeczenia o istocie sprawy. Poza wyjątkami wyraźnie określonymi w ustawie (np. zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych), nie może ono prowadzić do zaspokojenia uprawnionego, lecz jedynie do stworzenia warunków umożliwiających przyszłe efektywne jego zaspokojenie. Upada ono m.in. w razie oddalenia powództwa (art. 744 § 1 k.p.c.), a takie rozstrzygnięcie – oznaczające, że zabezpieczone roszczenie powodowi nie przysługiwało – upoważnia też obowiązanego do dochodzenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez wykonanie zabezpieczenia (art. 746 § 1 k.p.c.). Jeżeli okaże się, że w chwili udzielania zabezpieczenia istniał stan rzeczy uzasadniający wystąpienie z roszczeniem, to powstrzymanie się przez obowiązanego – w związku z wydaniem lub także przymusowym wykonaniem postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia – od czynności, których zakazania dochodzi uprawniony na podstawie przepisów ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, nie oznacza takiej zmiany stanu faktycznego, która – z uwagi na zasadę aktualności orzekania (art. 316 § 1 k.p.c.) – miałaby prowadzić do oddalenia powództwa. Z ustaleń wynika, że pozwany w istocie zmienił nazwy mebli, a z czasem zmienił też wzornictwo produkowanych przez siebie mebli, lecz stało się to po udzieleniu powódce (pозwanej wzajemnie) zabezpieczenia jej roszczeń.

Sądy *meriti* przyjęły, że modele mebli mogą być utworami chronionymi prawem autorskim wtedy, gdy elementom koniecznym do zastosowania w każdym meblu o pewnej użyteczności (sofa, krzesło, szafa itd.) nadane zostaną cechy indywidulane, oryginalne, będące efektem myśli twórczej autora konkretnego mebla lub modelu wykorzystanego następnie na skalę przemysłową. Z ustaleń dokonanych w sprawie wynika, że meble produkowane przez powódkę (pозwaną wzajemnie) miały takie oryginalne, odróżniające je od mebli innych producentów cechy.

Pozwany (powód wzajemny) uczestniczył w procesie tworzenia modeli mebli przez czynności opisane w ustaleniach przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia. Modele powstawały jako efekt pracy zespołu osób nadzorowanych przez niego. Nie jest zatem jasny zarzut skarżącego, jakoby formą naruszenia art. 8 ust. 1 oraz art. 9 ust. 1 w zw. z art. 1 p.a.p.p. miało być przyjęcie przez Sądy *meriti*, że pozwany (powód wzajemny) nie jest autorem bądź współautorem wzorów

spornych mebli. Procentowy udział pozwanego (powoda wzajemnego) we współautorstwie powstałego modelu mebli w istocie nie został ustalony, gdyż Sądy *meriti* uznały, że pozwany (powód wzajemny) nie przedstawił dowodów pozwalających na jego ustalenie. Z odwołaniem się do informacji na temat przebiegu procesu tworzenia modelu mebli u powódki Sądy *meriti* stwierdziły, że wkład twórczy pozwanego (powoda wzajemnego) w powstanie modelu był znikomy, mniejszy niż szwaczki i konstruktora, gdyż sprowadzał się do określenia rodzaju materiału, z którego wykonana będzie tapicerka i wydania szwaczce ogólnie sformułowanych dyspozycji co do przeszycia tkaniny. Do pozwanego należała akceptacja modelu, który powstał staraniem nadzorowanych przez niego pracowników. Sądy stwierdziły, że osobiste prawa autorskie, w takim zakresie, w jakim powstały, pozostają przy pozwanym (powodzie wzajemnym), a przedmiotem sporu są prawa majątkowe, które mogą być przenoszone na inne podmioty.

W ramach tego wątku należy odnotować, że każdy wspólnik spółki jawnej ma prawo i obowiązek prowadzenia spraw spółki (art. 39 § 1 k.s.h.), a prawa i obowiązki wspólnika w związku z ich prowadzeniem ocenia się w stosunku między nim a spółką według przepisów o zleceniu (art. 45 § 1 k.s.h.), przy czym nie otrzymuje on za te czynności wynagrodzenia (art. 46 k.s.h.). Na dokonywaniu na rzecz spółki rozmaitych świadczeń może polegać wkład wspólnika do spółki. Przytoczone działania pozwanego pozostawały w związku z realizacją porozumienia ze wspólnikiem co do podziału zadań, jakie wykonywać będą oboje na rzecz spółki. O ile pracownicy współdziałający z pozwanym (powodem wzajemnym) uczestniczyli w procesie twórczym w wykonaniu obowiązków pracowniczych i – jak trafnie odnotował Sąd Okręgowy – przysługujące im prawa majątkowe stosownie do art. 12 p.a.p.p. przeszły na powódkę (pozwaną wzajemnie) jako pracodawcę, o tyle prawa majątkowe pozwanego (powoda wzajemnego) mogły być przedmiotem jego wkładu niepieniężnego do spółki. Pozwany (powód wzajemny) nadzorował proces tworzenia modelu mebla po zebraniu informacji z rynku na temat produktów innych przedsiębiorców i preferencji klientów, wydawał polecenia pracownikom co do tego jak meble mają być wykonane, akceptował lub nie efekty pracy pracowników. Sytuacja wspólnika w spółce jawnej, wykonującego tego rodzaju czynności w ramach nadzoru nad pracownikami zaangażowanymi w proces

tworzenia modelu dzieła i ze względu na uzgodniony z drugim współnikiem podział zadań wykonywanych na rzecz spółki, różni się od ocenianej w sprawie zakończonej powołanym przez Sąd Okręgowy wyrokiem Sądu Najwyższego z 25 marca 2011 r., IV CSK 504/10. Pozwany (powód wzajemny) nie jest autorem modeli mebli wytwarzanych przez powódkę (pозwaną wzajemnie), ale – jak oceniły Sądy *meriti* w oparciu o poczynione ustalenia – współautorem modeli w nieustalonym, lecz niewielkim ułamku, a to w związku z nadzorowaniem pracowników tworzących modele, które to zadanie przyjął na siebie w uzgodnieniu ze współnikiem. Ten model relacji między współnikami spółki jawnej i samą spółką zbliża sytuację współnika nadzorującego pracowników wykonujących czynności koncepcyjne, prowadzące do powstania modelu produktu wytwarzanego następnie i sprzedawanego przez spółkę, do unormowanej w art. 12 p.a.p.p. sytuacji pracownika. Powódka (pозwana wzajemnie) rozliczyła się z pozwanym (powodem wzajemnym) z tego, co wniósł do spółki, a kwituje to umowa złożona do akt, trafnie w tym aspekcie oceniona przez Sąd Apelacyjny. Stwierdza ona bowiem, że powódka (pозwana wzajemnie) rozliczyła się z pozwanym (powodem wzajemnym) ze wszystkich majątkowych zobowiązań wobec niego. W takim zakresie, w jakim pozwany (powód wzajemny) wraz z nadzorowanymi przez niego pracownikami modelarni jest współautorem modeli mebli wdrożonych do produkcji przez powódkę (pозwaną wzajemnie), status współtwórcy i właściwe mu prawa osobiste pozostają przy tych osobach jako współautorach modeli mebli. Skoro jednak proces twórczy prowadzony był przez te osoby w stosunku pracowniczym albo w związku z wykonywaniem przez współnika obowiązków z zakresu prowadzenia spraw spółki, to prawa majątkowe do powstałych modeli nabyła spółka, na rzecz której działali.

Z ustaleń dokonanych w sprawie wynika, że pozwany, tak samo jak pracownicy modelarni, w żaden sposób nie zmanifestował swojego współautorstwa modeli mebli, nie można zatem zgodzić się z jego zarzutem, jakoby Sąd Apelacyjny naruszył art. 8 ust. 2 p.a.p.p. przez niewłaściwe określenie, jakie sposoby zmanifestowania autorstwa wskazują na to, że skutecznie podano do publicznej wiadomości, kto jest autorem utworu. Temu stwierdzeniu nie towarzyszy zresztą wyjaśnienie, jaką formę oznaczenia swojego współautorstwa dzieł miał zastosować pozwany (powód wzajemny), gdyż skarżący ograniczył

się do postawienia pytania, „czy wystarczającym sposobem jest przedłożenie przed Sądem oświadczeń licznych osób, które wskazują na to, że dana osoba jest autorem oraz podnoszenie w toku postępowania przez tę osobę, że to właśnie ona jest autorem tego utworu”. Proponowanej przez pozwanego (powoda wzajemnego) formy manifestacji autorstwa dzieła nie sposób zaakceptować w sytuacji, gdy tak samo liczne grono osób zeznających w sprawie odmówiło mu przymiotu autora dzieła, a złożone przez wszystkie te osoby zeznania podlegały ocenie Sądu, który wyprowadził z nich przytoczone wyżej wnioski odnośnie do zakresu, w jakim pozwany (powód wzajemny) był zaangażowany w proces twórczy.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania – art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 6 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2023 r. poz. 1964), orzeczono jak w postanowieniu.

Marta Romańska

Dariusz Zawistowski

Karol Weitz

(M.M.)

[ms]